

13.456

06 10

о. Роман Лукань, ЧСВВ.

Перші українські Маринівські Дружини

[Витинок із "Віstonка Маринівських
Товариств". III. Львів 1937, т. 4, с. 19-23]

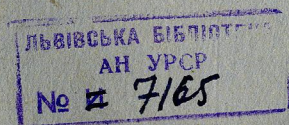
Львів 1937

(Друкарня В-ва ЧСВВ. в Жовкві.....).

2335 (2441)

344.109 (244) - 644.2

24.81

о. Роман Лукань, ЧСВВ.

ПЕРШІ УКРАЇНСЬКІ МАРІЙСЬКІ ДРУЖИНИ

Перша історична дата Марійських Дружин на українських землях — це 1615-ий рік. Дня 1 вересня того року великий митрополит нашої Церкви Йосиф Велямин Рутський (1613-1637)¹ вписується в ряди Академічної Марійської Дружини в Кракові, що мала назву »Congregatio nobilium ad domum professam ad s. Barbaram Cracoviae«. Про це свідчить Вписова Книга згаданої Дружини п. з. Album Sodalium Congregationis sub titulo Assumptionis B. Mariae V. erectae in domo professa Cracoviensi Societatis Iesu, що зберігається посьогодні в краківських оо. єзуїтів. З митрополитом Рутським вписалися того дня до тієї Марійської Дружини ще інші 98. Крім цього, в різних роках вписалися в тій Книзі до краківської Марійської Дружини також інші представники наших визначних давніх родів: Вишневецькі, Кишки, Опалинські, Сангушки, Чарториські й б. ін.

Митрополит Рутський був не тільки сам Марійським Дружинником, членом краківської Марійської Дружини. Як великий ініціатор релігійного життя в нашій Церкві й як відновник враз із св. Йосафатом церковного життя в нашому народі, він перший на українській землі започаткував і створив також Марійські

¹ Митрополит Й. В. Рутський * 1573 р. в Руті коло Новгородка. Вчився в Празі, Вірцбургу й Римі. В вересні 1607 р. вступив до василіянського Чину в монастирі Пресв. Тройці в Вильні. Митрополит І. Потій назначив його на василіянського архимандрита в Вильні. По смерті митр. І. Потія управляв нашою Церквою як київський і галицький митрополит. Умер 5 лютого 1637 р. в дерманському монастирі. За нього відбулися церковні Собори: Кобринський (1626) і Львівський (1629); крім цього, митр. Рутський відбув 6 василіянських генеральних Капітул (Новгородок 1617, Лавришів 1621, Рута 1623, Лавришів 1626, Жировичі 1629, Вильня 1636). За його великі заслуги для української уніятської Церкви св. Отець Папа Римський Урбан VIII назвав митр. Рутського: Atlas Unionis, Columna Ecclesiae, Athanasius Russiae. В обороні Унії полишив писання, напр. Sowita Wina (Вильня 1621) і сотки листів.

Дружини на підставі папського breve з 3 грудня 1615 р., що уніятським школам і Марійським Дружинам давало ті самі права, що їх мали школи єзуїтські. Breve те одержав митрополит Рутський від Римського Папи Павла V. Текст того breve такий: Paulus Papa V. Ad futuram rei memoriam. Piis et devotis, Venerabilis Fratris Archiepiscopi Kijoviensis et Haliciensis supplicationibus, Nobis desuper humiliter porrectis, inclinati, eidem Josepho Archiepiscopo, ac personis ab eo deputandis, ut in locis decentibus et oportunis in partibus Russiae Scholas, quascunque ad inventum in bonis artibus, ac Doctrina Catholica erudiendam, sine tamen praeiudicio, construere, erigere, et instituere, ac earundem Scholarum curam, et regimen, personis piis, eruditis sibi et benevisis, committere, et demandare libere, et licite possit, et valeat, Apostolica Auctoritate, tenore praesentium facultatem concedimus, et impertimur. Insuper, ut earundem Scholarum Scholares studiis alacrius insistant, Scholis per dictum Iosephum Archiepiscopum, seu ab eo deputandum, vigore praesentium erigendis, et instituendis, illarumque Scholaribus pro tempore existentibus, omnes, et singulas Indulgentias, et gratias speciales, etiam per modum extensionis, et communicationis, vel alias quomodolibet Scholaribus in sodalitate Annunciationis Beatae Virginis in Ecclesiis Clericorum Regularium Societatis Iesu instituta descriptis concessas concedimus, et communicamus, ac ad illas, et illos auctoritate, et tenore praesentis extendimus. Non obstantibus quantum opus sit nostra de non concedendis Indulgentiis, ad instar: aliisque Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, caeterisque contrariis quibuscunque. Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo piscatoris Die tertia Decembris MDCXV. Pontificatus Nostri Anno 11. S. Cobellutius.

Маючи дозволення й такі привілеї від Апостольського Престолу, митрополит Рутський, як Марійський Дружинник пильно подбав про те, щоб у тодішніх його школах заснувати Марійські Дружини, що вже існували в інших католицьких народів у Полудневій і Західній Європі. Так наша молодь від шкільної лавки вироблювала в собі живу віру, непохитну відвагу, глибоку побожність і стійний характер і заправлялася до життєвих трудів під ясним прапором Марії. З тодішніх наших Марійських рядів вийшли пізніші робітники й борці за св. Унію, ряди визначних єрархів у нашій Церкві.

Тепер же пригляньмося коротенько школам у часах митро-

полита Рутського. Вели їх тоді василіяни Литовської Провінції Пресв. Тройці. Це були школи для молоді монашої й світської. Деякі школи заснував був уже митрополит Іпатій Потій († 1613), зараз у перших роках після Берестейської Унії, напр. у Володимирі Волинському 1596 р. Ту школу вели пізніше володимирські василіяни в монастирі св. Спаса. За володимирського єпископа Якіма Мороховського (1613-1631) управляли тією школою між ін. ті василіяни: Теодор Мелешкович (1616-26), Никифор Зажевський (1627-28), Прокіп Хмільевський (1631-39), «побожний священник і гарячий католик», пізніший перемиський єпископ († 1664 р. в Дермані). В 1597-98 рр. заснував митрополит Потій школу в Бересті Литовському, де на ректора в тій школі призначив ученого грека Петра Аркудія († 1633 р. в Римі), що в 1591-93 і 1596-1609 перебував на наших землях і відіграв велику роль в історії Берестейської Унії. Третю школу митрополит Потій заснував у монастирі пресв. Тройці в Вильні 1601 р. На ректора в тій митрополичій Колегії Руській, що довгі роки називалася також Вильнянським Семінаром, покликав митрополит ученого українця Петра Федоровича († к. 1603 р.). — Управляючи митрополією також Рутський пильно старався про свої школи. Ще три місяці перед смертю митрополита Потія, він просив письменно польського короля, щоб дозволити українським монахам Чина св. Василя В. з святотроїцького монастиря, зєдиненим із св. Римською Церквою, заснувати школи в різних місцях держави. У відповідь король своєю грамотою з 31 березня 1613 дозволив вильнянським василіянам заснувати школи в Новгородку, Мінську та й інших городах, де вважатимуть за відповідне й навчати в тих школах усіх наук і мов: грецької, латинської, слов'янської, польської й руської (української). Ті школи дістали такі самі привілеї, що їх мали вже школи польські; були вільні від усякої слухняности світським властям, і розпоряджали ними їхні засновники й духовні начальники. Такі школи повстали тоді в василіянських монастирях в Новгородку (дві), Мінську (дві), Битені, Полоцьку, Красноборі, Борунах і Жировичах. У 1613-14 рр. митрополит Рутський заснував у своєму дворі в Новгородку школу для городських і шляхетських дітей; вели її довгі роки новгородські василіяни. Пізніше тут був духовний семінар для світських клириків, про що свідчить Рутський у листі до вихованків Грецької Колегії в Римі з Вильні з дня 6 травня 1624, де між ін. пише: *Fui Novogrodeci nec habebam animum venire*

Vilnam. Scholam enim pro clero saeculari in mea curia archiepiscopali, ut scripsi in aliis literis aperire his ipsis diebus designavi. — В Мінську була школа в василіянському космодемянському монастирі. Вже 19 жовтня 1615 р. тамошній ігумен і визначний правник Атанасій Пакоста (пізніший дуже заслужений холмський єпископ) подав у мінські трибунальські книги королівського привілея з 1613 р., що ним він хотів забезпечити школу в Мінську, що вже або існувала, або щотільки повставала. В лютому 1617 р. та школа вже була; вчили в ній два василіяни: Діонісій Хмельницький і Микола Новак. Мінська школа була також для світських клириків. Пізніше, в 1630-их рр. перемінено ту школу на духовний семінар і приміщено в монастирі св. Духа в Мінську. — Для василіянської молоді створив Рутський у монастирі в Битені 1616 р. спільний новіціят і школу в ньому. Після новгородської Капітули (1617) повстали школи ще в Полоцьку в монастирі св. муч. Романа й Давида (1617-18), Красноборі (1617), Богунах і Жировичах (1631). Краснобірський монастир і школу в ньому для 10 молодих монахів фондував шляхтич Адам Хреbtович. Крім цього, був ще василіянський семінар у монастирі св. Тройці в Вильні й вищезгадувані василіянські школи в Володимирі Волинському.

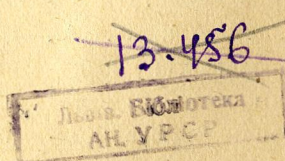
Ті школи — велике діло відновленого василіянського Чину й митрополита Рутського, це перша колиска й перші зорі Марійських Дружин на українських землях.

Львів, 12 травня 1937.

НАЙВАЖНІША БІБЛІОГРАФІЯ

Bullae et Brevia Summorum Pontificum... Poczaioviae 1767. — М. Возняк, Три статтейки з полемічного письменства. »Записки НТШ.« CL 31, 39. — Wołyniak, Bazylianie we Włodzimierz u Tryhórach. Kraków 1912. — Цей сам, Kilka słów o Byteniu i Bazylianach. »Przewodnik Naukowy i Literacki.« XLII. Lwów 1914. 61. — Цей сам, Siedziba Bazylianów w Torokaniach. Kraków 1906. — Цей сам, Spis szkół w Grodzieńskiej gubernii. Poznań 1885. — Р. Гайдук, Дружинник Марії. »Правда«. XI. Львів 1937. Ч. 14. — А. Guépin-Kalinka, Żywot św. Jozafata. Lwów 1885. — St. Załęski T. J., Historia kongregacyi Maryańskich. »Sodalis Marianus«. I. Lwów 1896. 7-8. — Цей сам, Jezuiti w Polsce. II. Lwów 1901. 95-97. — Цей сам, Trzechsetletni jubileusz »Sodalistów Maryi«. »Przegląd Powszechny«. V. Kraków 1885. 47. — П. Жуковичъ, Жизнеописаніе митр. Іосифа Вельямина Рутскаго... »Христіанское Чтеніе«. CCXXXI. С.-Петербургъ 1909. 1089-1108. — R. Korsak OSBM., Vita Iosephi... (ркп.). — М. Н. Коссакъ, Шематизмъ ЧСВВ. Львовъ 1867. — I. Kulczyński OSBM., Specimen Ecclesiae Ruthenicae. Poczaioviae 1759. —

Е. Likowski, Unia Brzeska. Poznań 1896. — Цей сам, Берестейська Унія. Жовква 1916. — В. Лиско, Марійське Тов-о молоді. »Нива«. XVII. Львів 1922. 129 і окремо: Львів 1922. 1. — Р. Лукань ЧСВВ., Василянські школи. »Записки ЧСВВ.« V 1 і окремо: Ц. к. Окружна Головна Школа в Лаврові. Львів 1936. 1. — Цей сам, Марійські Дружини на українських землях у XVII-XIX стол. »Вістник Марійських Товариств«. II. Львів-Жовква 1936. 10-11. — М. Malinowski, Die Kirchen- und Staats-Satzungen... Lemberg 1861. — Й. Маркевич ЧСВВ., В 350-літню річницю народин Марійського Товариства. »Нива«. X. Львів 1913. — Цей сам, Марійські Товариства на українських землях. »Вістник Марійських Товариств«. I. Львів - Жовква 1926. 5. — Ір. Назарко ЧСВВ., За душу молоді. »Календар Місіонаря на 1936 р.« XXXIII. Жовква 1935. 86. — Цей сам, За повну людину. »Нова Зоря«. IX. Львів 1934. Ч. 97. — Цей сам, Катехизм Марійських Дружин. Львів 1937. 17-18. — Цей сам, На одному відтинку католицького фронту. »Нова Зоря«. IX. 1934. Ч. 1. — І. Рудович, Кобринський Синод 1626. »Богословія«. II. Львів 1924. 1-27, 196-212. — Й. Скрутень ЧСВВ., Митрополит Рутський у житті сьогоднішніх василян (доклад на Унійному Зїзді у Львові 1936 р.). — К. Харламовичъ, Западно-русскія православныя школи. Казань 1898. — П. Хомин, Митрополит Йосиф Рутський і його освітні змагання. »Богословія«. I. Львів 1923. 261-283.

И-57023

о. Осип Лещук

ДРУЖИННИКОМ ЩОДНЯ...

1. Поміж усіма католицькими організаціями, виїмкове й навіть чоловіче місце в житті католицької Церкви займає Марійська Дружина. Це своє становище завдячує вона не лиш відпущам і привілеям, якими обильно впродовж віків наділювали її папи римські, але передівсім своїй організаційній структурі, своїй все вічній молодості й своєму призначенню. Тим вона сильна, офензивна й притягаюча. В сьогоднішніх часах т. званої Католическої Акції, тоб-то боротьби за християнський устрій світу, за католицькі засади в житті, Марійська Дружина має стати вишколом жовніра для К. А., регенератом нового типу людини, з виразним обличчям католика вподібненим до Ісуса Христа й з непогамованою апостольською працею.

2. Марійська Дружина це дуже ніжний організм. Лиш відповідні члени (вибранці з многих) дають їй ріст, розгін і всетриваючу молодість; невідповідні стають хворобливим бацилем на

її організмі, творять із неї або рахітичного потвора, або трупа. Перед бацилями впору треба захоронитися, приймати до організації лиш здорових духом, цілком певних й свідомих членських обов'язків та відповідальности за свою працю. Практика виказує, що операція дружинного бациля є дуже трудна, лишає по собі великі знаки й часом на довго спиняє прихід здоров'я. Легітимацією члена Марійська Дружина має бути не його дружинна вказка, але його вище духове життя, його непорочність у тій звичайній масі вірних. Він має так вибиватися із тої сірої буденщини, як будинок-хмародер із помежи звичайних будівель, як золото серед інших металів, як місяць серед зір. Бо виїмковий, чоловічий організації мусить відповідати такий-же член. Тим основується принцип еліти.

Серед тисяч-тисяч людей дружинник Марії буде видний, достерігальний. Не викривить його обличчя ні нещастя, ані зло,

о. Осип Лещук

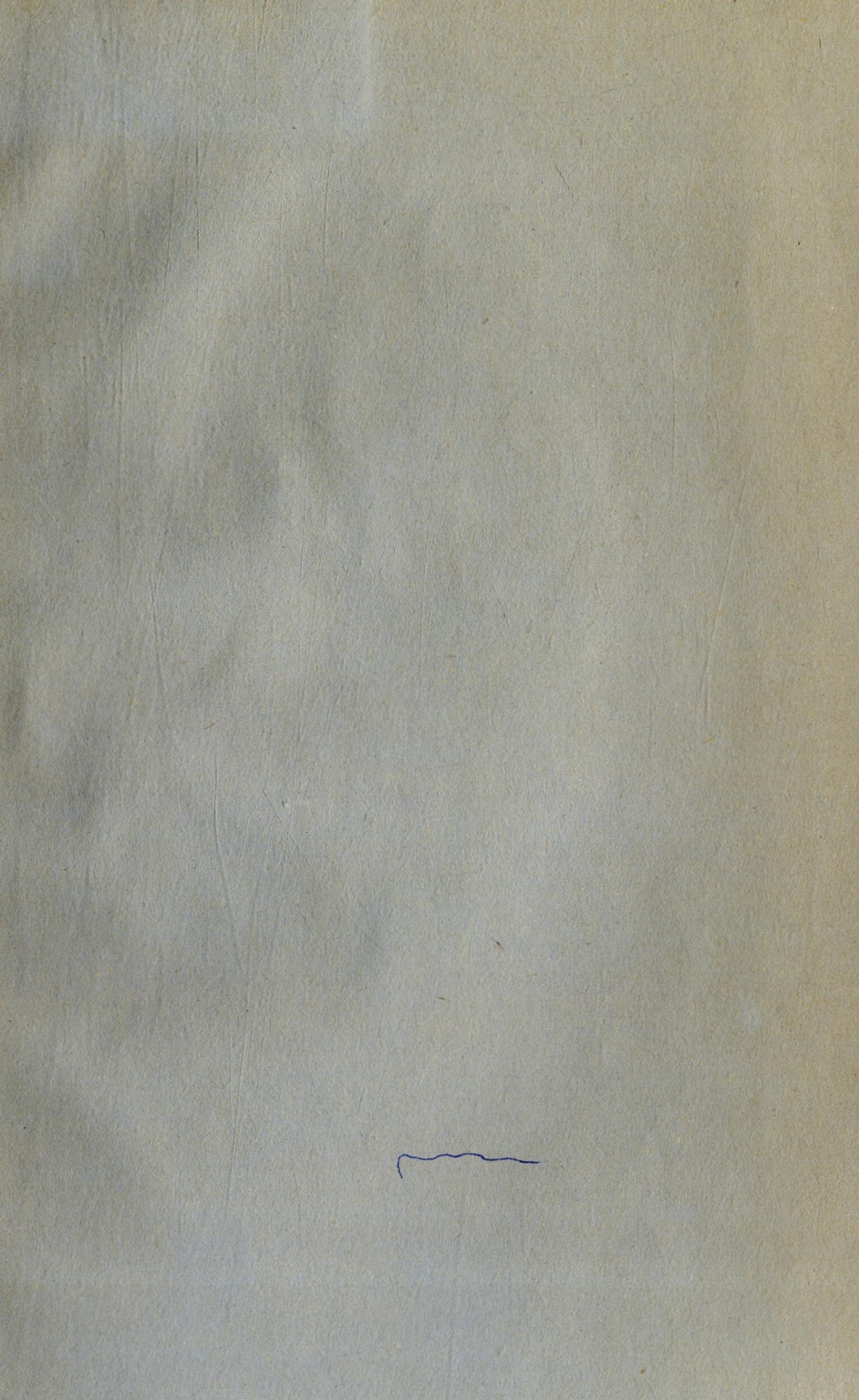
ДРУЖИННИКОМ ЩОДНЯ...

1. Поміж усіма католицькими організаціями, виїмкове й навіть чоловіче місце в житті католицької Церкви займає Марійська Дружина. Це своє становище завдячує вона не лиш відпущам і привілеям, якими обильно впродовж віків наділювали її папи римські, але передівсім своїй організаційній структурі, своїй все вічній молодості й своєму призначенню. Тим вона сильна, офензивна й притягаюча. В сьогоднішніх часах т. званої Католи. Акції, тоб-то боротьби за християнський устрій світу, за католицькі засади в житті, Марійська Дружина має стати вишколом жовніра для К. А., регенератом нового типу людини, з виразним обличчям католика вподібненим до Ісуса Христа й з непогамованою апостольською працею.

2. Марійська Дружина це дуже ніжний організм. Лиш відповідні члени (вибранці з многих) дають їй ріст, розгін і всетриваючу молодість; невідповідні стають хворобливим бацилем на

її організмі, творять із неї або рахітичного потвора, або трупа. Перед бацилями впору треба захоронитися, приймати до організації лиш здорових духом, цілком певних й свідомих членських обов'язків та відповідальности за свою працю. Практика виказує, що операція дружинного бациля є дуже трудна, лишає по собі великі знаки й часом на довго спиняє прихід здоров'я. Легітимацією члена Марійська Дружина має бути не його дружинна виказка, але його вище духове життя, його непорочність у тій звичайній масі вірних. Він має так вибиватися із тої сірої буденщини, як будинок-хмародер із помежи звичайних будівель, як місяць серед інших металів, як місяць серед зір. Бо виїмковий, чоловічий організації мусить відповідати такий-же член. Тим основується принцип еліти.

Серед тисяч-тисяч людей дружинник Марії буде видний, достерігальний. Не викривить його обличчя ні нещастя, ані зло,

0,12 (1987)

p
1
7165

Рл. 7.165_y